DOI https://doi.org/10.30525/978-9934-26-669-0-63

THE LEGITIMACY CRISIS OF THE CAPITALIST WORLD-ECONOMY AMIDST THE DISMANTLING OF LIBERAL GEOCULTURE

КРИЗА ЛЕГІТИМНОСТІ КАПІТАЛІСТИЧНОЇ СВІТ-ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ДЕМОНТАЖУ ЛІБЕРАЛЬНОЇ ГЕОКУЛЬТУРИ

Bulatevych M. M.
PhD in Sociology,
Associate Professor at the Department of Sociology,
Dragomanov Ukrainian State University
Kyiv, Ukraine

Булатевич М. М.
кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри соціології,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна

У сучасній соціологічній думці дедалі частіше звучать тези про кризу ліберального проекту. Проте розгляд цієї проблеми виключно через призму деградації демократичних інститутів чи зростання економічної нерівності часто залишає поза увагою глобальний системний характер поточних трансформацій [1, 3]. Спираючись на теоретичну рамку світ-системного аналізу І. Валерстайна, ми пропонуємо інтерпретувати дані процеси не як випадковий збій, а як закономірний наслідок вичерпання функціонального ресурсу лібералізму як геокультури модерної світ-системи. В наслідок цього легітимність соціального ладу капіталістичної світ-економіки поступово слабшає.

Лібералізм утвердився як домінуюча геокультура після 1830. Головним завданням цієї ідеології було приборкання «небезпечних класів» шляхом їхньої керованої інтеграції в політичне життя в рамках модерних суспільств. Лібералізм запропонував модель «раціонального реформізму», де виважені зміни під егідою ліберальної держави створювали видимість неминучого прогресу. Це дозволило елітам ядра зберегти світ-системні структури нагромадження капіталу, локалізувавши соціальний протест у межах національних держав. Протягом XIX–XX століть лібералізм виконував критично важливу функцію легітимації світ-системи, перетворюючи радикальну енергію мас на реформістський оптимізм [4, p. 11–16, 75].

Протягом тривалого часу стабільність забезпечувалася через три механізми: політична інкорпорація, економічне замирення та вироб-

ництво солідарності. Перший передбачав надання загального виборчого права й громадянських прав, що створило відчуття суб'єктності у широких верств населення. Другий був пов'язаний із перерозподілом деякої частки додаткової вартості на користь «соціальної держави». Це дозволило знизити гостроту класового конфлікту в країнах ядра. Третій механізм забезпечив згуртованість політичних націй на основі ліберальних цінностей, що стали «колективними репрезентаціями» у дюркгаймівському розумінні.

Однак на межі XX–XXI століть ситуація змінилася. За висновками Р. Колінза, лібералізм виконав своє завдання з умиротворення мас і почав втрачати свою актуальність та необхідність для панівних груп [2, p. 287]. Сьогодні ми спостерігаємо системний демонтаж цих механізмів. Еліти капіталістичної світ-економіки дедалі частіше ігнорують ліберальні обмеження, відновлюючи монопольний контроль над державним апаратом й механізмами розподілу додаткової вартості. Відмова панівних верств від стратегії «керованого прогресу» робить модерну світ-систему вразливою до непередбачуваних потрясінь. Це ставить на порядок денний питання про пошук нових моделей глобальної легітимації, оскільки старі технології управління вже не здатні забезпечити тривалу стабільність соціального ладу капіталістичної світ-економіки.

Література:

1. Денін П. Дж. Чому лібералізм зазнав невдачі / перекл. з англ. Юрій Підлісний. Львів : Свічадо, 2023. 208 с.
2. Collins R. Wallerstein's decline and fall of the capitalist world system. *Journal of world-systems research*. 2023. Vol. 29 (2). P. 286–291.
3. Landemore H. Open democracy: reinventing popular rule for the twenty-first century. Princeton : Princeton University Press, 2020. 243 p.
4. Wallerstein I. The modern world-system IV: centrist liberalism triumphant, 1789–1914. Berkeley and Los Angeles : University of California Press, 2011. 377 p.